

Problēmas ar trešo valstu pilsoņiem paredzētās politikas saskaņošanu

Kopsavilkums

Ievads

Migrācija ES dalībvalstīm ir ļoti aktuāls politikas jautājums, un parasti to risina gan valsts, gan Eiropas līmenī. Lai gan dalībvalstis ir ieviesušas konkrētus regulējumus, piemēram, ieceļošanas nosacījumus vai programmas darba ņēmēju kategorijām, vispārējā ar migrāciju saistīto politiku arhitektūra ir milzīgs izaicinājums politikas veidotājiem. Pēdējos mēnešos ievērojamā bēgļu ieplūšana no trešām valstīm ir pilnībā mainījusi situāciju Eiropā. Lielākā daļa ES valstu sastopas ar vēl nepiedzīvoti liela skaita bēgļu ierašanos un cīnās ar to, kā visaptverošā un saskaņotā veidā reaģēt uz tūlītējam patvēruma meklētāju vajadzībām un uz ilgāka termiņa integrācijas jautājumiem. Turklāt darbaspēka trūkuma un demogrāfisko pārmaiņu radītie izaicinājumi Eiropā liek ieviest visaptverošas politikas, ar kurām ņemtu vērā imigrācijas ietekmi uz uzņēmējvalstīm un pašiem bēgļiem un migrantiem.

Šajā ziņojumā ir pētīts, kā dalībvalstīs saskaņo politikas migrācijas, darba tirgus un integrācijas jomā, jo īpaši koncentrējoties uz sociālo partneru un vietējā līmeņa iniciatīvu lomu.

Politikas konteksts

Pēdējā desmitgadē to pilsoņu imigrācija, kuri nāk no trešajām valstīm (nevis ES), ir veidojusi divas trešdaļas no ES iedzīvotāju skaita pieauguma un pusi no nodarbinātības pieauguma pēdējos piecos gados. Visticamāk, ka šie skaitļi pieaugs, kad ņems vērā neseno bēgļu ieplūšanu. Trešo valstu pilsoņi darba tirgū ir mazāk labvēlīgā situācijā: bezdarba līmenis šajā grupā, piemēram, mēdz būt daudz augstāks nekā starp vietējiem iedzīvotājiem vairākumā dalībvalstu.

Dalībvalstis sāk saprast, ka vajadzīga lielāka saskaņotība starp imigrācijas integrācijas politikām un konkrētiem pasākumiem, lai piesaistītu migrantus, tajā pašā laikā cenšoties risināt ilgtermiņa integrācijas jautājumus saskaņotākā veidā.

ES ir dažādi instrumenti, lai risinātu migrācijas un imigrācijas (ar tiesību aktiem), kā arī integrācijas (ar tiesību aktiem nesaistītiem pasākumiem) jautājumus. Ir ieviesti vairāki ES tiesību akti, lai regulētu trešo valstu pilsoņu uzņemšanas un uzturēšanās jautājumus. Ar ES imigrantu integrācijas politikas kopējiem pamatprincipiem, kurus publicēja 2004. gadā, radīja ietvaru dalībvalstu atbalstam, lai tās noformulētu pašas savas integrācijas politikas. Eiropas Komisija 2015. gada maijā uzsāka Eiropas migrācijas programmu, kurā izklāstīti kardināli pasākumi, lai reaģētu uz bēgļu krīzi, kā arī ilgāka termiņa rīcības, lai uzlabotu migrācijas pārvaldi.

Galvenie konstatējumi

Politikas saskaņošana

Sadarbība starp dalībvalstīm migrācijas, darba tirgus un integrācijas politiku jomā nav vienmērīga. Tās valstis, kurās ir vislabākie rezultāti, ir arī tās, kuras politikas saskaņošanas ziņā koncentrējas uz integrācijas politiku no paša sākuma, ņemot vērā gan integrācijas rezultātus, gan ekonomisko konkurētspēju.

Ir būtiski censties panākt politikas saskaņotību programmas īstenošanas un saskaņošanas posmā, lai nodrošinātu gan iekšējo saskaņotību starp politikas programmām un ieinteresētajām pusēm, gan ārējo saskaņotību starp valdību un pašvaldību. Lai uzturētu labu politikas saskaņošanu, svarīga ir arī iesaistīto iestāžu stabilitāte. Tāpat svarīga ir gan stingra dažādo ieinteresēto pušu apņemšanās, gan saskaņošanas centra izveidošana ar pietiekamiem resursiem. Ir arī būtiski konsultēties ar pašiem migrantiem un iestrādāt viņu sniegto informāciju, izvirzot programmas mērķus.

Valstīs, kurās ir labi integrācijas politikas rādītāji, ir lielāka politikas diskursa un politikas rezultātu pārredzamība. Tas atbilst literatūrai, ar kuru atbalsta vērtību saglabāšanu caur politikas procesu. Šķiet, ka

šajās valstīs ir spēkā pozitīvs politikas diskurss vai kādi tā elementi.

Sociālo partneru loma un iesaistīšanās

Daudzās valstīs pastāv sadarbība starp plaša diapazona ieinteresētajām pusēm, tostarp valdību, darba devējiem un arodbiedrībām, lai noteiktu un risinātu darbaspēka trūkuma jautājumus un informētu par plašākiem migrācijas tiesību aktiem, jo īpaši saistībā ar darba tirgu.

Visizplatītākās programmas, ar kurām atbalsta integrāciju darbavietā, ir saistītas ar vispārējās un konkrēti darbam vajadzīgās valodas apmācības nodrošināšanu. Citi pasākumi paredzēti vispārējai apmācībai par darba tiesībām, darba drošību un veselības aizsardzību.

Darba devēju organizācijas un individuāli uzņēmumi aizvien vairāk aktīvi iesaistās daudzveidības pārvaldībā, jo īpaši Beļģijā, Dānijā un Vācijā.

Lai nodrošinātu īpaši migrantiem domātas programmas, izmanto antidiskriminācijas regulējumu, jo īpaši to dara arodbiedrības. Tomēr šķiet, ka sociālo partneru pieeja informācijas vākšanā par migrantu darbaspēku ir sporādiska un fragmentēta (Austrija un Horvātija), bet tikai dažas valstis to dara sistemātiski (Malta un Spānija).

Tikai dažām arodbiedrībām, kas gan neattiecas uz Īriju un Apvienoto Karalisti, kuras ir ievērojams izņēmums, ir stratēģiskā vīzija vai vispārējs mērķis vairojot savu biedru skaitu, piesaistot migrantu darbaspēku. Vairākumā valstu darbības un iniciatīvas ir domātas tieši migrantu darba ņēmējiem, bet nevis pašu arodbiedrību iekšējo procedūru un struktūru vienkāršošanai.

Uzraudzība un novērtēšana

Lai gan individuālas valstis atšķiras ar to, kā tās vāc un izmanto informāciju par migrantu integrāciju, tā sauktais Saragozas rādītāju kopums, par kuru dalībvalstis vienojās 2010. gadā, pamazām ir kļuvis par izveidotu instrumentu, kas ir redzams no veida, kādā publicē statistikas datus.

Ņemot vērā vispārējo uzsvaru uz tādas politikas veidošanu ES, kas pamatota uz pierādījumiem, to valstu skaits, kuras izmanto salīdzināmos kritērijus, ir samērā zems. Tas var norādīt uz to, ka tām ir jāpārskata sava prakse attiecībā uz pierādījumu ģenerēšanu un izmantošanu, lai formulētu politikas.

Lai gan visās dalībvalstīs ir notikusi kaut kāda veida datu vākšana un ziņošana par politikas īstenošanu, ziņojumā neatrada nekādu sistemātisku saikni starp

politikām visās trīs apspriestajās jomās. Tā vietā novēroja vispārīgāku problēmu — to, kā noteikt valsts integrācijas stratēģijas ietekmi. Kopumā šķiet, ka politikas novērtējumi visās ES 28 dalībvalstīs ir diezgan fragmentēti, bez jebkāda ietvara vai nepārtrauktības. Neskatoties uz to, septiņās valstīs konstatēja tādu pētījumu vai novērtēšanas ziņojumu esamību, kuros aplūkotas politikas saskaņošanas problēmas.

Politikas norādes

Lai dalībvalstīm izdotos saskaņot savas politikas, tām ir jādomā plašāk, nevis tikai par pašreizējo institucionālo un politisko situāciju, kā arī jāsāk virzīties pretī globālo problēmu saprašānai.

Plānojot ar migrāciju saistītās politikas, dalībvalstīm par gala rezultātiem jau no paša sākuma jādomā holistiskākā veidā, aptverot ne tikai darba tirgu, bet ietverot arī integrācijas jautājumus: tas varētu novest pie vienmērīgākas plānošanas un nest labākus rezultātus.

Īstenojot politikas vai programmas saskaņošanu, ir svarīgi saglabāt politikas saskaņotību un procesa stabilitāti.

Ieinteresētās puses, jo īpaši sociālie partneri, varētu izmantot eksistējošus, labi definētus un pārbaudītus regulējumus, piemēram, trīspusējas konsultācijas, lai vairāk iesaistītos debatēs par imigrāciju, daudzveidības pārvaldību un vienlīdzīgu tiesību un antidiskriminācijas jēdzieniem.

Arodbiedrības varētu apsvērt stratēģijas par migrantu darba ņēmēju līdzdalības paaugstināšanu savās struktūrās, piemēram, pārskatot biedru naudas izmaksas, sarežģīto darba valodu, starpkultūru apmācību un daudz kultūru personāla izmantošanu saziņai un darbam ar migrantu darbaspēku.

Sociālie partneri varētu arī apsvērt to, vai viņu ārējās darbības — pārrunas par koplīgumiem, apspriešanās un kampaņas — varētu uzlabot migrantu darba un dzīves apstākļus.

Dalībvalstis varētu pārskatīt savas prakses attiecībā uz pierādījumu ģenerēšanu un izmantošanu politiku veidošanā. Varētu būt arī vajadzība vairojot sapratni par salīdzināmajiem kritērijiem un uzlabot pārredzamību par to, kā pieejamos datus izmanto politikas plānošanā un novērtēšanā.

Papildu informācija

Ziņojums *Problēmas ar trešo valstu pilsoņiem paredzētās politikas saskaņošanu* ir pieejams šeit: www.eurofound.europa.eu/publications.

Lai saņemtu plašāku informāciju, sazinieties ar pētniecības vadītāju Anna Ludwinek, rakstot uz adresi: alu@eurofound.europa.eu